

Acțiunea de ridicare și deportare a etnicilor germani din România s-a făcut începând cu luna ianuarie 1945. Aproape în fiecare zi a lunii ianuarie se pot reconstitui, pe baza surselor arhivistice, astfel de acțiuni. Comisiile de deportare au dat dovadă de zel fără precedent în ridicarea și concentrarea șvabilor sătmăreni, zel explicabil prin faptul că erau inspirate și conduse de sovietici, animați de o ideologie comunistă, indiferenți față de sărbătorile creștine. Ridicarea și concentrarea șvabilor este o parte integrantă a procesului de mobilizare a etnicilor germani din România. Între 1-31 ianuarie 1945 se poate evidenția sau reconstitui calendarul și ritmul deportărilor. La 18 ianuarie 1945 este dat publicității comunicatul Președinției Consiliului de Miniștri, în care se arată următoarele: "se aduce la cunoștința populației de origine etnică germană, că vor fi ridicați din ordinul Înalt Comandamentului sovietic, pentru a fi duși în locurile unde se simte nevoia de brațe de muncă. Se vor ridica următoarele categorii de cetățeni: bărbații de la 17-45 de ani și femeile între 18-30 de ani, în afară de cele care au copii sub un an. După ce ajung la locul de destinație, familiile vor fi încunoștiințate și autorizate să scrie și să le trimită pachete. Ridicarea are un caracter provizoriu întrucât este dată de nevoile de muncă pentru necesitățile războiului".¹

La 9 februarie 1945 este dat publicității un nou comunicat în care se arată următoarele: "se răspândesc tot felul de versiuni de către indivizi interesați, care au găsit cu acest prilej un mijloc de afaceri necinstite. Nu s-a schimbat nimic din precedentul comunicat. Nu este vorba de o nouă ridicare, lumea să stea liniștită. Toți cei care răspândesc știri alarmante sau pretind că au posibilitatea să facă intervenții în scop de exceptare a unora din cei care sunt în categoria celor care urmează să fie ridicați nu sunt decât indivizi necinstiți care caută să extorcheze pe cei naivi. Să nu li se dea crezare și să se ceară arestarea lor.²"

Ca efect al notei nr.75 a Comisiei Aliate adresată Primului Ministru privind internarea supușilor germani și maghiari, Ministerul Afacerilor Interne dă ordinul 32137 către Inspectoratele Regionale de Poliție, la 31 decembrie 1945 în care se arată că de la primirea ordinului de ridicare, operația se va executa în 3 faze: adunarea pe chesturi conform tabelelor întocmite și vârstelor fixate în ordinul alăturat, transportul lor și al efectelor cu mijloace proprii sau plătite de ei până la cel mai apropiat lagăr, unde sunt adunați de către inspectorii de jandarmi, predarea celor de pe teritoriul urban de către organele de poliție către cele ale jandarmeriei, încheierea de procese verbale și cu certificarea ambelor organe pe tabele nominale. La 2 noiembrie 1944 Comisia Română a transmis un răspuns la nota 75 din 31 octombrie 1944 a Comisiei Aliate, în care se arată că : "s-au făcut excepții de la internarea supușilor germani în ceea ce privește bătrânii peste 60 de ani, pașaportarii germani de origine cehă și polonă, cetățenii necesari întreprinderilor unde funcționau". Se mai arată că nici un funcționar al statului nu a sabotat îndeplinirea obligațiilor luate prin art. 2 al Convenției. Datele cerute asupra tuturor supușilor români de origine etnică germană și maghiară necesită o lucrare într-un termen foarte foarte lung și nu se poate prezenta la termenul cerut.³

La 6 ianuarie 1945 Comisia Aliată trimite ordinul nr.031 către Consiliul de Miniștri privind mobilizarea pentru lucru a locuitorilor germani. În ordin se specifică că în perioada 10-20 ianuarie 1945 să fie mobilizați la muncă toți cei ați indiferent de cetățenia lor. Femeile care au copii sub 1 an să fie exceptate. Cei mobilizați să aibă asupra lor îmbrăcăminte de iarnă, bocanci, cămăși, lenjerie de pat, cutit și furculiță, obiecte sanitare.

¹ Dreptatea - 18 ianuarie 1945, Comunicatul Preşedintelui Cons. de Min.

² *România liberă*- 9 februarie 1945, *idem*.

³ Baier, Hannelore - *Deportarea etnicilor germani din Romania*, 1994, pag.35

hrană pentru 15 zile, greutatea lor nedepășind 20 de kg. Cei mobilizați vor avea dreptul să scrie sau să primească scrisori sau colete poștale. Cei care nu se vor supune, ca și familiile lor sau cei care-i vor ajuta să se sustragă deportărilor vor fi aspru sancționați⁴. Începând cu 3 ianuarie 1945 a sosit în fiecare reședință de județ un ofițer sovietic, pentru coordonarea operației de adunare a celor internați. Poliția și autoritățile de stat trebuiau să dea tot concursul solicitat. Cei concentrați au fost duși la anumite locuri de adunare iar hrana a fost asigurată 2-6 zile de autoritățile române. Locurile de adunare erau situate neaparat lângă o stație de cale ferată. La 8 ianuarie Direcția Poliției de Siguranță dă ordinul telegrafic 32974 către Inspectoratele regionale în care se arată următoarele categorii de excepții: femei căsătorite cu români, copii rezultați din tată român și mamă minoritară, incapabilii de muncă infirmi și bolnavii complet netransportabili, soțiile de origine etnică română. Se ridică minoritari înscrși în partidele de stânga, specialiști din întreprinderi de stat, copii rezultați din căsătoria între un tată minoritar și mamă româncă. De asemenea convoaiele celor internați se organizează de către polițiile din zonele respective și transportul este făcut de organele de jandarmerie. La 10 ianuarie 1945 într-un ordin telefonic, nr.33224, tot către Inspectoratele regionale se arată că mobilizarea se face după planurile întocmite anterior și la termenele stabilite de delegatul Comisiei Aliate. Mobilizarea se face sub conducerea românească sub controlul sovietic. În cazul întreprinderilor se va decide de un delegat al fiecărei fabrici care dintre muncitori vor fi exceptați în raport cu necesitățile de lucru. Vor fi exceptate călugărițele, cu excepția surorilor de caritate, germanii apatrizi veniți în țară înainte de 1916 și care au legătură cu familii românești sau cei care au produs venituri mari pentru țară.⁵ La 12 aprilie 1945 Ministerul Afacerilor Interne dă ordinul circular nr.278 în care se cere verificarea germanilor exceptați de la deportare. Datorită acestui ordin aflăm că au mai fost exceptați de la ridicare și preoții, călugării, ofițerii, subofițerii, maiștri, trupa - activi sau în rezervă- aflați sub arme. Toți cei care au fost descoperiți că au scăpat prin fraudă sau abuz au fost predați Cercurilor teritoriale, pentru a fi încadrați în batalioanele de muncă din interiorul țării. Vinovații pentru exceptările neregulamentare au fost arestați și deferiți justiției. Acțiunea de deportare, foarte bine organizată, a nesocotit orice drepturi ale omului, fiind pedepsiți nu doar cei vinovați pentru dezastrul provocat de Germania ci și cei nevinovați, care erau cei mai mulți. Prin ordinul nr.51723, din 8 ianuarie 1945 al Inspectoratului General al Jandarmeriei către Inspectoratele teritoriale se arată că ordinul de deportare este dat de Comisia Aliată și nu de Ministerul de Interne și trebuie îndeplinit la temenele prevăzute. La 22 ianuarie 1945 ministrul sănătății, dr. I. Constantinescu a sugerat 9 categorii de excepții de la deportare: cei căsătoriți cu membri ai altor naționalități, cei care luptaseră în armata română, cei căsătoriți cu cetățeni ai Aliatilor, cei care nu au fost cetățeni germani înainte de 23 August 1945, femeile însărcinate sau cu copii sub 7 ani, bărbații trecuți din eroare ca etnici germani. Această încercare de a limita numărul celor deportați nu a avut rezultatul scontat.⁶ În nota Serviciului de Informații (SSI) în 5 februarie 1945, se arată că sovieticii au nesocotit criteriile de ridicare stabilite de autoritățile române și Comisia Aliată. La Sibiu începând cu 10 ianuarie la ridicarea etnicilor germani a participat și-un batalion NKWD, care în unele cazuri au împușcat pe unii membri ai familiilor care aveau rude în SS german. În rapoartele S.S.I. din 24 ianuarie și 3 ianuarie se arată că deportarea etnicilor germani este o pierdere importantă pentru potențialul economic al țării. Se mai spune că familii întregi au fost sfâșiate după hazardul vârstei: părinți de copii, soți de soții, mame de copii rămași în grija rudelor.⁷

Pedepsirea fără discernământ în ceea ce privește faptele fiecăruia are pentru sistemul totalitar sovietic aceleași conotații ca și procedeele fasciste. Reprezentantii englezi au protestat formal doar pentru nerespectarea condițiilor de triere și nu pentru acțiunea de

⁴ *Ibidem*, pag.41

⁵ *Ibidem*, pag.43

⁶ *Ibidem*, pag.9

⁷ *Adevărul de Cluj*, februarie, 1994, Despre soarta germanilor

început în noaptea de 13/14 ianuarie se arată în nota Agenturii SSI din Banat. Acțiunea a fost condusă de autoritățile militare și civile române secondate de militari sovietici. Toate aceste operațiuni s-au bazat pe un recensământ general, întocmit în prealabil de autoritățile române din fiecare regiune și pus la dispoziția Comandamentului sovietic. Au fost ridicați toți aceia care au activat în Grupul Etnic German, indiferent de originea lor etnică.¹⁰ Arestările etnicilor germani au provocat în rândul acestei populații o stare de spirit disperată. Anterior arestărilor s-au răspândit în rândul acestei populații, numeroase și variate zvonuri și versiuni care vehiculau idei despre deportarea în URSS a tuturor germanilor, primele anticipări în acest sens fiind determinate de faptul că autoritățile române au întocmit tabele cu toți etnicii germani de ambe sexe, încă înaintea apariției știrii despre măsurile proiectate împotriva lor. De la înregistrarea primelor versiuni etnicii germani au manifestat o accentuată îngrijorare, fără să fi abandonat în general speranțele că până la urmă vor reuși să scape de la deportare. O parte a fruntașilor germani Otto Roth, Victor Glondys, au făcut intervenții în favoarea lor. Paralel cu păstrarea unor speranțe, germanii s-au preocupat și de găsirea unor soluții de sustragere, preconizând diferite planuri: fuga, mobilizarea la unități militare române, opunerea de rezistență, sinucidere. Pe măsura apropierii datei fatidice și a nevirii nici unui indiciu concret că amenințarea a trecut, speranțele lor au scăzut rapid cedând locul unor depresii și tensiuni care și-au atins apogeul în zilele deportării. La București, întrucât operația efectuată și condusă de autoritățile române n-a dat rezultatul scontat, Comandamentul sovietic a dat ordin ca continuitatea operațiunilor de ridicare a etnicilor germani să se facă direct de către poliția militară sovietică iar autoritățile civile și militare române să secondeze și să faciliteze acțiunea. La Timișoara cei care au reușit să se sustragă deportării au fost deferiți Curții Marțiale pentru a fi aspru sancționați. Au fost arestați și evrei care sub regimul trecut s-au declarat germani ca să scape de persecuții. Din București au fost ridicate 15000 de persoane iar la Brașov s-au înregistrat cele mai multe cazuri de sinucidere, circa 41. În rândul populației române s-a manifestat în general compătimire pentru soarta etnicilor germani, deportarea fiind înfățișată ca o pierdere mare pentru potențialul uman și economic al țării. Se răspândește în sânul populației o versiune îngrijorătoare care arată că URSS ar fi cerut 800.000 brațe de muncă, inclusiv români. La Sibiu persoanele ridicate au fost transportate cu 100 de camioane sovietice însoțite de un batalion NKWD. Cei câțiva observatori englezi care au participat la această acțiune nu au găsit prilejul să protesteze sub nici o formă. Locuințele rămase goale au fost inventariate și sigilate iar întreprinderile și atelierelor germane au fost închise. Românii au fost considerați ca autori, morali a măsurilor aplicate minoritarilor germani, ca unii care au pregătit terenul. Au fost incriminați mai cu seamă Teohari Georgescu, subsecretar la Ministerul de Interne și gen. Virgil Stănescu de la Siguranța Statului ca și gen. Aurel Aldea de la Marele Stat Major. Documentele Ministerului de Interne arată că s-a încercat o înțelegere între Comisia Română și cea Aliată în ceea ce privește faptul că munca germanilor în URSS să fie trecută în contul reparațiilor de război. La 8 ianuarie gen. Vinogradov dădea ordin de mobilizare în numele Comisiei Aliate iar la 13 ianuarie în numele Guvernului român.¹¹

La 13 ianuarie 1945 reacția guvernului român care invoca motive juridice, umanitare și economice pentru oprirea deportărilor nu a putut fi publicată datorită cenzurii. La 12 ianuarie gen. Schyler protestase în fața faptului că ordinul de deportare fusese dat în numele Comisiei Aliate, încălcându-se chestiunile juridice. Nu s-a insistat prea tare cu protestele pentru a nu destabiliza relațiile interaliatate.¹² Au fost arestate multe persoane care ar fi urmat să fie supuse procesului de triere dar care nu a mai avut loc fiind imbarcați și trimiși cu vagoanele de marfă în URSS. În locul celor dispăruți au fost ridicați membri ai familiilor din care făceau parte. Din Sibiu au fost ridicate 4000 de persoane. Spiritul de

¹⁰ *Ibidem*, pag. 69.

¹¹ *Allgemeine Deutsche Zeitung*, 13 ianuarie 1995.

¹² *Ibidem*, 15 februarie 1995

nemulțumire și îngrijorare era în continuă creștere, aștepându-se cu teamă, ca sub diferite pretexte să înceapă și deportările de români. Se remarcă și-o slăbire a încrederii în posibilitățile de reacție ale guvernului român față de exigențele sovieticilor și ale Comisiei Aliate precum și-n posibilitățile de protecție ale românilor de către propriul guvern. În nota nr.31049 către Prefectura Poliției București de la Ministerul de Interne se cere întocmirea unor evidențe a celor exceptați de la ridicări și eliberarea unor adeverințe de excepție ca să poată exercita în liniște profesiunile care au condus la această excepție. Au fost exceptați un număr de 10528 de germani.¹³ Comisia Aliată a adresat nota A/192, la 9 februarie 1945 către N.Rădescu privind mobilizarea etnicilor germani care s-au sustras ridicărilor și organizarea de batalioane de lucru pe teritoriul țării. Batalioanele de lucru urmau să fie folosite la lucrările de stat iar despre numărul celor mobilizați, efectivul batalioanelor de lucru care se vor forma, punctele de dizlocare și la ce lucrări vor fi folosiți se va raporta de 3 ori pe lună Comisiei Aliate.¹⁴ Organizarea se face de către Comandamentul General al Teritoriului prin cercurile teritoriale. Prin ordinul telefonic 39179 Direcția Generală de Poliție dă dispoziții Inspectoratelor regionale să mobilizeze pe toți aceia care s-au sustras de la măsurile de ridicare din trecut și aceia care au fost mobilizați în cadrul armatei. Se păstrează limitele de vârstă fixate prin ordinele anterioare. Se exceptează muncitorii din fabrici, românele măritate cu germani, germanele măritate cu români, călugării și călugărițele, posesorii de adeverințe eliberate de organele de poliție. Cei ridicați au fost predați imediat cu tabele nominale Cercurilor teritoriale respective. Au fost organizate mai multe lagăre: Târgu-Jiu unde au fost internați 5246 germani, Oradea 761, Mehedinți 443, Slobozia 1189, Văcărești 544, Sighet 242, alți 1743 internați în lagăre mai mici: Bedinți(TM), Ciurel și Crângași(București), etc. În octombrie 1945 prin Ungheni s-au primit 285 de deportați, în majoritate bolnavi. La 3 noiembrie 1945 în urma înțelegerii dintre Teohari Georgescu și gen.Vinogradov s-au repatriat 8000 de deportați pe la Sighet, în mare parte grav bolnavi. Prin nota din 11 noiembrie 1945 Direcția Siguranței Publice cerea stabilirea numărului celor repatriați și domiciliul lor. Contextul politico-militar în care s-au petrecut deportările s-a datorat înfrângerilor suferite de armata germană și de reparațiile reclamate de URSS. Acestea erau stipulate de la nivelul armistițiilor și tratatelor încheiate de conducerea statelor respective. La nivelul celor mici și a lumii asupra căreia s-au răsfrânt nemijlocit aceste înțelegeri politico-militare, ele au fost percepute eufemistic, astfel încât cauzele deportărilor au apărut distorsionate prin explicațiile date de autoritățile care au făcut această acțiune. Derularea evenimentelor politice și militare de la începutul anului 1945, care în principal au fost legate de înfrângerile consecutive ale Germaniei, au avut un ecou în lumea satească, care a conștientizat iminența pericolului care plana asupra celor de lângă ei. S-a ascuns în permanență adevărata cauză a deportărilor, dar mai ales dimensiunea aceste acțiuni, lăsându-se să se înțeleagă că aceste deportări sunt simple concentrări de populație pentru un timp relativ scurt. Ideologia comunistă ca de altfel orice ideologie totalitară, a ascuns și a pervertit realitatea în sensul preîntâmpinării oricăror rezistențe, prin explicații circumstanțiale și confortabile din punctul de vedere al aceluia care se aflau la comanda destinului celor mulți.¹⁵

Ascunderea adevăratelor cauze ale deportărilor precum și ale dimensiunilor pe care le-a luat acest fenomen, reflex al ideologiilor totalitare, comuniste în cazul de față, s-a suprapus unui nivel explicativ, confuz, venit dinspre o lume care în habitudinile și tradiționalismul ei, nu a fost în stare să motiveze un astfel de seism social. Sesizarea pericolului vine dinspre o zonă instinctuală, mai mult decât una a conștientizării. Trecând peste dramele războiului, asumate de lumea celor mici în mod egal atât de lumea celor învingători cât și de cea a celor învinși, comunitatea șvăbească a fost obligată să-și asume dincolo de propria închipuire, sentimentul culpabilității generale al etniei din care făceau

¹³ Baier, Hannelore, *op.cit.*, pag.99

¹⁴ *Ibidem*, pag.98

¹⁵ Radosav Doru, *Donbas, O istorie deportată*, 1994, pag.23

parte, o sinecdocă a culpei, totum pro patriae, adică a responsabilității întregului pentru vina unei părți din populație. Această lume a fost dislocată de la rosturile ei seculare și supusă să trăiască o nouă dramă. Întrucât scopul deportărilor era munca de reconstrucție în URSS, autorităților comuniste ca executante a dizlocărilor de populație au urmărit cu precădere realizarea numărului necesar de concentrare, cel stabilit de sovietici, discernământul și selecția germanilor au trecut de multe ori pe plan secund. Acest aspect îl găsim și-n cazul deportărilor din județul Satu Mare. Aici deportarea a început încă înainte de a se da ordinul de ridicare, fiind ridicați și români sau maghiari. Numărul celor concentrați trebuia îndeplinit fără nici o derogare și de multe ori completat cu cei de altă etnie. Operațiile de concentrare și de deportare s-au făcut de către comisii alcătuite în preajma acțiunii propriu-zise. Mărturiile celor deportați evidențiază existența acestor comisii și uneori furnizează date mai exacte asupra componenței lor precum și a atitudinii celor din comisie față de cei supuși deportărilor. Componența lor a variat de la o localitate la alta, adică erau formate din ruși împreună cu români sau șvabi sau maghiari. Cu toate inexactitățile provenite din informațiile culese se pot totuși reliefa câteva elemente care să contureze funcțiile și componența lor. În majoritatea cazurilor studiate aveau o componență mixtă: civili români și un reprezentant sovietic. La Terebești comisia era formată doar din românii din sat.¹⁶ Și la Poiana Codrului în componența comisiei de triere s-au aflat numai români.¹⁷ În Ardud ca și-n Moftinul Mare comisia era formată din civili români și reprezentanți sovietici.¹⁸ Dincolo de înregistrarea componenței comisiilor de deportare, cei intervievați fac referiri asupra atitudinii oamenilor din aceste comisii, atitudini diferențiate de la caz la caz. În Terebești se observă atitudinea tolerantă a soldaților ruși care i-au lăsat pe deportați să-și completeze cele aduse inițial de acasă cu lucruri aduse mai târziu de rudele lor "am trimis vorbă să ne aducă, părinții, haine mai multe și am reușit destul de ușor să le primim."¹⁹ La Mădăras unii dintre cei care urmau să fie deportați au fost chiar îndemnați să fugă ", mi-a zis soldatul pe rusește să fug că nu o să-mi facă nimic, dar nu am înțeles de ce să fug doar ne duceau la curățit școala"²⁰ În Ardud cei care executau operațiunile de ridicare erau rușii" ne-au strâns numai rușii nu era nici un român cu ei".²¹ De cele mai multe ori soldații ruși s-au comportat destul de bine cu cei ridicați la muncă. Percepția celor deportați vis-à-vis de comisiile de deportare este în funcție de modul în care membrii comisiei s-au raportat la cei supuși deportării.

Valabile rămân doar comportamentele interumane deși nu sunt excluse anumite accente xenofobe și de-o parte și de alta. Atitudinea deportaților față de membrii acestei comisii este una morală nu una inspirată de considerente etnice. Este o lume care comunică și se comunică prin considerente etice și etnice. Atât din listele deportaților ca și în anumite raporturi întocmite, existente în arhive, se pot identifica o mulțime de români deportați alături de șvabi: Miculaș, Codrea, Sominca etc.²² Astfel numai în Sanislău, în 8 ianuarie au fost ridicate 418 persoane, în majoritate români, care au fost imbarcați în trenuri și duși în Donbas. Asemenea cazuri s-au întâmplat și-n Tășnad, Ciumești. Acest lucru se arată într-o notă a Direcției Generale a Poliției nr.01145 din 5 martie 1945 către Comisia Română. În documentele păstrate în arhive descoperim că au fost deportați 94 de români și 76 de maghiari din Sanislău.²³ Alături de cei 76 de maghiari reformați din Sanislău au fost deportați și 191 de maghiari romano-catolici. La 17 august 1945 Inspectoratul de Jandarmi Oradea trimite Prefecturii din Satu Mare un tabel cu 53 de români din Seini, Turulung, etc. deportați alături de șvabi. La 6 aprilie 1945 Consiliul de Miniștri cere Ministerului de

¹⁶ Mărturia lui Herman Terezia. (1925), Terebești.

¹⁷ Idem. Suciu Maria, (1924), Poiana Codrului

¹⁸ Idem, Bicsi Elisabeta (1928), Ardud

¹⁹ Idem, Herman Maria (1916), Terebești

²⁰ Idem, Gyorgy Kaizer, (1919), Mădăras

²¹ Idem, Bicsi Elisabeta. (1928), Ardud

²² Radosav Doru, *op.cit.* pag. 27

²³ Arhivele Statului. Filiala Satu Mare, fond Prefectură, nr.14/1945

Interne, prin nota nr.4680, să dispună cercetarea pe teren a faptelor relatate și să se facă intervențiile necesare. La 30 aprilie 1945 acest minister trimite nota nr.479 către Prefectura Satu Mare, cerând alcătuirea unor tabele cu românii deportați. Comisia Română pentru aplicarea armistițiului prin nota nr.024946 din 17 aug. Către Prefectura Satu Mare cere să se dea dispoziții organelor administrative comunale să alcătuiască tabele cu persoanele deportate, la care se vor anexa copii după certificatele de naștere și naționalitate. Acest lucru este cerut pentru a se putea interveni pe lângă Comisia Aliată pentru repatrierea lor.²⁴

Procesul de deznaționalizare a șvabilor, de maghiarizare a lor, s-a constituit într-un argument la protestul lor în încercarea de a se salva de la deportare. Din cei 418 deportați din Sanislău, s-au prevalat de acest argument 287 dintre ei, conform unei liste întocmite de autoritățile locale.²⁵ La 25 mai 1945, prefectul județului Satu Mare, dr. Ștefan Anderco trimite un protest Ministerului de Interne arătând că din eroare au fost deportate 94 de persoane din Sanislău și 35 din Ciumești.²⁶ Erorile deportărilor nu fac altceva decât să confirme, pe de o parte că evenimentele tragice ale istoriei escaladează orice distincții etnice, confesionale, iar pe de altă parte comunitatea umană asupra căreia s-a repercutat o istorie potrivnică devine solidară în evoluția ei. Participanții la deportări, prin mărturiile lor relevă o serie de cauze ale acestei acțiuni, cauze de-o mare varietate, fiecare percepând motivele deportării în funcție de explicațiile sau zvonurile lansate de autorități sau de cei de lângă ei. Nu trebuie excluse însă contaminările la nivelul mentalității colective, care preia enunțuri și mesaje care îmbracă uneori forme fanteziste. O primă categorie a acestor cauze ale deportărilor sunt acelea care ascund dimensiunile reale ale acestei dizlocări de populație. A doua categorie de mărturii relevă ascunderea destinației transporturilor celor ridicați "ne-au zis că ne duc într-un loc neștituit pentru 2 săptămâni"²⁷ sau "trebuia să mergem la Carei ca să îngrijim soldați ruși"²⁸ sau "era necesar să curățim școala pentru încartiruirea soldaților"²⁹ sau "ne-au zis că ne duc la lucru pentru 6 săptămâni"³⁰. După cum se poate observa trecând pe la casele oamenilor cei însărcinați cu ridicarea le-au spus diferite motive pentru a justifica ceea ce făceau. Desigur că marea majoritate erau neadevăruri și erau formulate pentru liniștirea oamenilor și împiedicarea lor să fugă sau să se ascundă. Au existat și mărturii care evidențiază cauze fanteziste rezultate din explicațiile venite dinspre mentalul colectiv aflat în derută, aspect specific unui nivel de percepție informal "ne-au chemat la vot"³¹ Foarte rar s-au putut detecta în informațiile participanților formularea explicita a cauzelor deportării "nu ne-au spus nimic unde vor să ne ducă"³² sau "ne-au zis că ne vor duce în Muntenia la reconstruirea fabricilor distruse"³³ sau "ne-au mințit că ne duc pe timp de 6 luni, un fel de detașare cu serviciul"³⁴. Ascunderea adevăratelor cauze ale deportării precum și a dimensiunilor pe care le-a luat acest fenomen a făcut ca această lume să nu fie în stare să motiveze un asemenea seism național, o zdruncinare socială și emoțională de asemenea amploare. Între 1-31 ianuarie 1945 se poate reconstitui calendarul și ritmul deportărilor. Majoritatea celor deportați au fost ridicați între 3-6 ianuarie din următoarele localități ale județului Satu Mare: Sanislău, Carei, Tășnad, Arduș, Mădăras, Socond, Rătești, Camin, Sandra, Hurezu mare, Moftinu Mare și cel Mic, Căpleni, Ciumești, Tiream, Urziceni, Santău, Beltiug, Foieni, Terebești, Turulung, Craidorolț și Satu Mare.

²⁴ *Ibidem*, dos.18/1945, fila 119-120.

²⁵ *Ibidem*, dos.18/1945, fila 113-117.

²⁶ *Ibidem*, dos.18/1945, fila 122-118.

²⁷ Mărturia lui Herman Terezia(1925), Terebești

²⁸ *Idem*, Herman Maria, (1916), Terebești

²⁹ *Idem*, György Keizer(1919), Mădăras

³⁰ *Idem*, Matusz Matilda, (1923), Terebești

³¹ Radosav Doru, *op.cit.*, pag.24.

³² Mărturia lui Suci Maria, (1924), Poiana Maria

³³ *Idem*, György Keizer (1919), Mădăras.

³⁴ *Idem*, Steinbrunner Iosif, (1927), Moftinul Mare

Unii au fost deportați chiar din 1 ianuarie 1945 ex. Andrek Ștefan din Moftinul Mare, Glazer Iosif din Ardud etc. Al doilea val de deportări masive a fost făcut între 13-15 ianuarie 1945 și au fost ridicați cetățeni din următoarele localități: Hurezu Mare, Sanislău, Santău, Terebești, Petrești, Căpleni, Foieni, Moftinul Mare, Craidorolț, Cămin, Poiana Codrului. La Căpleni s-au făcut deportări în zilele de 4-9 ianuarie, Moftinu Mare 6,8,31 ianuarie 1945, Carei 4,5, 31 ianuarie, Sanislău 8,9,10,13 ianuarie, Ardud 22,29,30 ianuarie, Mădăras 5,13 iar Turulung 4,5 ianuarie, Urziceni 5,9 ianuarie, Satu Mare 5,22, ianuarie etc. Au fost depistate câteva cazuri de deportare încă din luna decembrie 1944 ex. Schiesz Iacob din Rătești (2 decembrie), până în mai 1945 ex.Czunbel Ianoș din Sanislău (3 mai). Au fost de asemenea deportați copii, în ciuda prevederilor foarte clare, ex.Trunk Rozalia din Tiream (15 ani), Tempfli Veronica din Rătești (13 ani) sau soț și soție sau frate și soră ex.Hermann Matilda și Ioan din Terebești, Merk Maria și Ernest din Moftinu Mare. Ridicarea populației șvăbești s-a făcut la nivelul localității respective. În general, concentrarea celor care urmau să fie deportați s-a petrecut sub semnul derutei. al cunoașterii situației reale deși toți simțeau un pericol iminent. Dislocarea șvabilor sâtmăreni și deportarea lor s-a făcut cu multă greutate, fiind o întrerupere bruscă a unei vieți integrate organic în lumea satului, cu o mentalitate exclusiv rurală, fără seisme care să marcheze comunitatea. S-a făcut o fracturare a unor existențe constituite pe continuitate și implacabilitatea unui ciclu vital caracteristic entității sătești.³⁵ Impactul cu o lume necunoscută a generat deruta în rândul oamenilor mai ales în rândul celor tineri, nedislocați până atunci din universul satului la așa o mare distanță de locurile natale și într-o manieră așa de bruscă. Acest impact asociat cu o lume necunoscută, a făcut ca deportarea să fie considerată de lumea țărănească ca o fatalitate încorporată destinului lor. Cu toate că în general, deportarea s-a făcut intempestiv, găsind pe majoritatea nepregătiți, au existat totuși semnale că acest lucru se va petrece. Au circulat informații privind ridicarea șvabilor, mai ales în lumea românească, care i-a avertizat pe consătenii lor, asupra iminenței deportării, "A venit la noi un vecin român, care ne-a spus că mâine ne vor ridica rușii"³⁶ În alte locuri totul era învăluit în tăcere și îngrijorare "nu ne-a spus nimeni nimic, nici unde ne duce nici de ce"³⁷. S-a ascuns în permanență adevărata cauză a deportărilor, mai ales proporțiile pe care le-a luat aceasta; păreau simple concentrări de populație pentru un timp relativ scurt. S-au folosit explicații circumstanțiale sau confortabile pentru preîntâmpinarea oricăror forme de rezistență "după înregistrarea celor prezenți au spus că ne vor lăsa imediat acasă"³⁸.

Departing of the German population of Satu Mare (Summary)

The deporting of the German population is placed in the time when Romania was forced to obey to the stipulation of the stipulation of the Armistice Convetion. The same thing happened in Poland, Hungary, Jugoslavia and Soviet Union. The reason is cooperation with the German Army. The action was done in the hard time of winter. The steps made on differnet levels had no results.

³⁵ Radosav Doru. *op.cit.*, pag.22.

³⁶ Mărturia lui Matusz Matilda, (1923), Terebești

³⁷ Idem, Suciu Maria, (1924), Poiana Codrului

³⁸ Idem, Herman Maria, (1916), Terebești